

Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézet

P O R T F Ó L I Ó

Konzulens:

Gáspárné Tóth Marica
művésztanár

Készítette:

Marossy Éva
tanár-zenetanár (zongora)
MA 60

Miskolc

2015

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
1. A tanuló személyiségének fejlesztése	
Egy kiválasztott növendék jellemzése szakmai szempontból.....	4
Reflexió; A zenetanítás személyiség fejlesztő szerepe	5
2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése	
Közös hangszeres óra négykezes tanításával.....	6
Reflexió.....	8
3. A pedagógiai folyamat tervezése	
Intézmény bemutatás az iskolában gyűjtött dokumentációs anyagokkal.....	9
Reflexió.....	11
4. A tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése	
a tudás felhasználásával	
Eredményesebb gyakorlásra nevelés.....	12
Reflexió.....	15
5. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák fejlesztése	
Tanulás-módszertani összeállítás óratervekkel, avagy	
kezdőtanítás a Kovács – módszer alkalmazásával.....	16
Reflexió.....	22
6. A tanulási folyamat szervezése és irányítása	
A tanulás szervezésére vonatkozó nézeteim az olvasottak alapján.....	23
Reflexió.....	24
7. A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása	
A szülőkkel és gyermekekkel, készített interjúk.....	25
Reflexió.....	26
8. Szakmai együttműködés és kommunikáció	
Gyermekekkel, szülőkkel való kapcsolat intézményi bemutatása	28
Reflexió.....	30
9. Önművelés, elkötelezettség a szakmai fejlődésre	
Szakcikk összegzése, értékelése a Parlando folyóiratból.....	31
Reflexió.....	32
Irodalomjegyzék.....	34

Bevezetés

Portfóliómat eddigi tanulmányaim és tanári tapasztalataim alapján állítottam össze. 1992-ben kezdtem tanítani még főiskolai hallatóként régi iskolámban, mint óraadó. 1995-ben a diploma megszerzése után, amellet, hogy tanítottam, versenyekre készítettem fel a növendékeimet, továbbra is igyekeztem képezni magamat, különböző továbbképzéseken vettem részt.

A főiskolai évek alatt ismertem fel, hogy a zenetanítással milyen sokat lehet adni, hozzátenni mások életéhez. A tanítás során kezdetektől arra törekedtem, hogy a növendékeim szívesen járjanak zongoraórára, miközben az alapvető zenei ismereteket és készségeket elsajátítják. A fő célom, hogy a zene és a zenélés örömet adjon a gyerekeknek, szeressék, élvezzék, amit tanulnak. A legjobbakat pedig felkészítem a pályára, ha ők is szeretnék.

A főiskola utáni továbbképzéseken a zongoratanítás módszertani ismeretei, stílusismeret, kezdőtanítás, hangszeres technika fejlesztésének módszerei területeken bővítettem ismereteimet, és igyekeztem hangszeres tudásom is szinten tartani.

Egy gödöllői továbbképzés alkalmával, 1998-ban találkoztam először a zenei munkaképesség gondozással (ZMG-vel), a módszer „atyjának” Dr. Kovács Géza bácsinak az óráin. Úgy láttam, hogy ezzel a módszerrel nagyon sok növendéknek lehet segíteni a zenetanulásban, ezért szerettem volna jobban megismerni és megtanulni. Több tanfolyam elvégzése után 2003-2005 között lehetőségem volt az ELTE PPK-n két éves képzésen Dr. Pásztor Zsuzsa vezetésével ennél is alaposabban elsajátítani a módszert, amit azóta már rendszeresen használok a növendékeim tanításakor. A mai, igen erősen leterhelt gyermekeknél jók a tapasztalataim a ZMG alkalmazásával. Ezért választottam portfólióm fő témájául a zenei munkaképesség gondozás alkalmazását. A ZMG a zenepedagógia egyik új, ma is kutatás, fejlesztés alatt lévő ágazata, amivel a későbbiekben is foglalkozni szeretnék.

Portfóliómban bemutatom a zene személyiségfejlesztő hatását egyik növendékem példáján, a kamarazenélés pozitív hatásait a négykezes zongorázásnál, röviden az iskolámat, ahol tanítok, és a gyakorlásra tanítással kapcsolatos gondolkodásomat. Részletebben írok a ZMG alkalmazásával végzett kezdőtanításról, ahol tematikus terv, a kezdők gyakorlatai és konkrét óravázlat is szerepel. Ezeken kívül írok a tanszaki hangverseny szervezéséről, szerepéről, gyermekkel és szülővel készített interjúimat, mint értékelési módszert mutatom meg, és röviden elemzem a Parlando folyóirat szakcikkét.

I. A tanuló személyiségének fejlesztése

Egy kiválasztott növendék jellemzése szakmai szempontból

Tündi 2008 óta iskolánk növendéke. Harmonikus, szerető családban él, egy öccse van. Az első évben csak szolfézs előkészítőre járt. 2009-ben kezdett zongorázni a növendékemként. Már nagyon várta, hogy elkezdhesse a zongorázást. A zenetanuláshoz való hozzáállása, kitartása, a játék, a zongoratanulás szeretete már akkor is példás volt. A későbbi években is elég volt jelezni neki, ha valamelyik darabnál több gyakorlásra volt szükség, a következő órára már többet gyakorolt. Amikor azt beszéltük meg, hogy egy-egy részt hogyan kell kigyakorolnia, mindig precízen megjegyezte, hogy mi a feladat, és el is tudta mondani.

Eleinte ugyan zárkózott és félénk volt, de az órán örömmel tanult. Egy-két hónap múlva már bátrabban viselkedett. Szorgalmas növendékem volt, de szeretett mindenhol jól teljesíteni, ezért a gyakorlásra nem mindig jutott elég ideje. Mivel elég gyenge fizikummal indult, amíg másokat a kitartó gyakorlásra kellett szoktatni, addig vele azt kellett megbeszélnem, hogyan ossza be az idejét. Ehhez persze meg kellett ismernem az egyéb elfoglaltságait, az addigi időbeosztását.

Az évek során megtanulta, hogy magára is vigyázni kell, ha a sok gyakorlást bírni szeretné. Eleinte hangszeres előkészítő tornát tanítottam neki. Később a technikai feladatok előkészítésénél a fáradtság feloldása volt fontos. Megtanulta úgy beosztani az

1. ábra

2. ábra

erejét és az idejét, hogy gyakorlás közben is tudjon mozgásos pihenőket beiktatni. Nemcsak a zenével tudja kifejezni magát, hanem szavakkal is, ma már nagyon jó a kommunikációs készsége.

A növendék hangversenyeken, versenyeken szeret szerepelni, és sikeresen szerepel. Mostanra egy talpraesett kislánnyá vált, aki másokra is odafigyel, és ki tud állni saját magáért is.

Azt ma még nem tudja, hogy, hogy zenei pályán tanul-e tovább, de tehetsége, adottságai szorgalma, és eddigi fejlődése alapján alkalmas rá. A zene valószínűleg akkor is fontos része lesz az életének, ha más pályát választ.

Reflexió

A zenetanítás személyiség fejlesztő szerepe

Tündi példájából is látható, hogy a hangszeres órákon kiemelt lehetőség van a gyermek személyiségének fejlesztésére. Ezt nagymértékben segíti az egyéni az oktatás.

A zenetanulás több területen is fejlesztheti a személyiséget. Így:

- A kitartó gyakorlásra nevelés a küzdésre való nevelést is jelenti;
- Az önértékelés megtanulása, az hogy reálisan tudja értékelni a munkáját a növendék;
- A kamarazenéléssel a csapatmunka, az egymásra figyelés, a kommunikáció elsajátítása valósulhat meg;
- Fejlődik a zongorázás révén a gyermek koncentráló képessége is.

Mindezek erősítik a növendék önállóságát.

Az egyéni oktatásban észre lehet venni hamarabb, ha a gyermeknek valami problémája van. Meg lehet beszélni, mi a baj, oldani tudjuk a feszültséget, kialakulhat egy bizalmi légkör. Ezáltal a gyermek gondolkodásmódját jó irányba lehet változtatni. Az iskolai konfliktusok feldolgozását is segíteni tudja a pedagógus. Mindehhez szeretet, elfogadás, türelem szükséges. Ezeket is átadhatja növendékének a pedagógus.

Nemcsak zenei műveltséget szerez a növendék, hanem több fontos tulajdonsága és képessége is fejlődik.

II. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése

Közös hangszeres óra négykezes tanításával

A zongoristák számára a közös zenélés a leggyakrabban négykezes játékot jelent, amit már az I. hangszeres osztályban is tanítunk.

A négykezeset úgy választom ki, hogy egy kicsit egyszerűbb legyen, mint amilyen darabokat le tudnak már játszani a gyermekek. Amikor már mindkettő növendék jól tudja a saját szólamát, az egyéni órán összejátszom velük a darabot. Ehhez olyan időpontot kell találni, amely mindkét növendék számára megfelelő. Most egy olyan óratervet mutatok be, amelyben a két gyermek először játssza össze egymással a darabot.

ÓRATERV

<i>A tanár és a növendék tevékenysége</i>	<i>Módszertani célkitűzések</i>
Mindkét növendék eljátssza a skálát legato, staccato és a hármashangzat-felbontásokat	A kéz bemelegítése, kiegyenlített billentés.
Mindkét növendékkal eljátszom a négykezeset. Miközben az egyik velem játszik, a másik meghallgatja, hogyan szól majd a darab.	Értő zenehallgatás, zenei elképzelés fejlesztése.
A két növendék összejátssza a négykezeset. Olyan tempót választunk, amelyben egymásra és a darabra is oda tudnak figyelni. Megbeszéljük a támpontokat. Részekre osztjuk a darabot, hogy később bárholnan el tudják kezdeni. Megbeszéljük, a dinamikát és hogy melyik szólamot kell kiemelni.	Kooperatív munka. Azt tanulják meg ezzel, hogy a saját szólamuk mellett a másakra is oda tudjanak figyelni.
Mozgásos pihenő, labdás gyakorlatok, ZMG. Labdadobás magas tartásból egymásnak. Labdaleütés váltott kézzel, ujjakkal. Dekázás térdde.	Szabad karhasználat, akkordjáték, ujjak függetlenítése. Ezek a gyakorlatok pihentetik a kezet is és így az óra többi részében eredményesebben tudnak dolgozni.

<i>A tanár és a növendék tevékenysége</i>	<i>Módszertani célkitűzések</i>
Még egyszer eljátsszák a darabot, a nehezebb részeket még gyakoroltatom velük, és megbeszéljük, hogy ne csak az órán gyakorolják a négykezeset egymással, hanem önállóan is szervezzék meg az együttes gyakorlást.	Kommunikációs készségek fejlesztése, gyakorlás módszereinek tanulása.

A gyermekek ezt követően a következő négykezes óráig megszervezték az otthoni közös gyakorlást. A következő heti közös órán az előadásmóddal foglalkoztunk, és tovább fejlődött a közös zenélés.

3. ábra

4. ábra

Reflexió

Közös hangszeres óra négykezes tanításával

A kamarazenélésnek ez a formája gyakori a zongoristáknál. A növendékeim egymással is, velem is szívesen játszanak négykezes darabokat. Eközben azt is megtanulják, hogyan kell egymásra figyelniük. Nemcsak a zenéléskor kell egymásra figyelni. Megbeszéljük, hogy mikor fogunk együtt próbálni, a gyermekek közben megismerik egymást, közösen oldanak meg egy-egy feladatot. Ahhoz, hogy később egy nagyobb közösségben is jó legyen az együttműködés, kicsiben kell először megtanulni. A gyermekek egymás szövegét külön is megismerik, meghallgatják.

Minden közös munkának feltétele a jó kommunikáció. A pedagógusnak azt is gondosan kell megválogatni, hogy kinek milyen feladatot lehet adni, amiben ügyes, amiben sikeres lehet. A jó kommunikációnak feltétele, hogy tiszteletben tartom, ami a másiknak fontos, és elfogadom azt is, hogy ő más, mint én. Fontos az empátia megtanulása, az, hogy egymást támogassák, megbecsüljék.

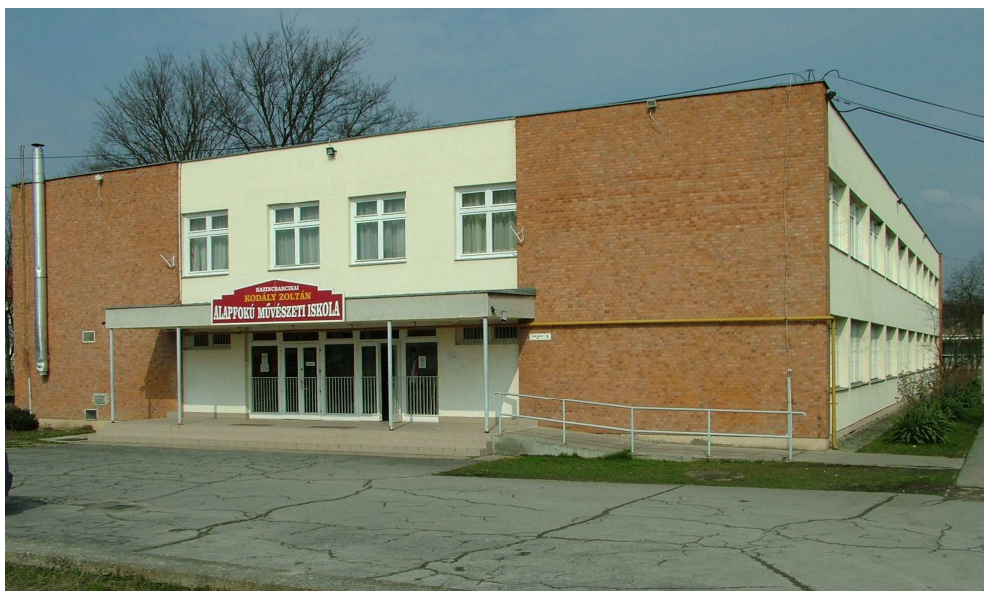
Az első négykezeset akkor tanítom, amikor a növendékek még kezdők. Ilyenkor egy-egy dalt egyszerű kíséretekkel tanulnak meg. Megfigyelik, hogy hány részből áll a dal, ezekhez megjelöljük a támpontokat, és a támpontok szerint el lehet kezdeni. Fontos a ritmusérzék, az hogy pontos ritmussal gyakoroljanak. Zeneileg a dinamikát, gyorsítást, lassítást is megtanulják, amit együtt, egyszerre kell megoldaniuk. Bármelyik közös feladatnál hasonló a helyzet. Nagyobb kamara csoport esetében, vagy egy hangverseny megszervezéséhez szintén szükséges a jó kommunikáció, illetve a fentebb leírtak.

III. A pedagógiai folyamat tervezése

Intézmény bemutatás az iskolában gyűjtött dokumentációs anyagokkal

1992-ben, főiskolás koromban kezdtem el még óraadóként tanítani a Kazincbarcikai Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola elődjében. Abban az iskolában, ahol magam is diákoskodtam 7 éves koromtól, ahonnan tanárom, Jakabné Szántó Emese elindított a zenei pályára. 1994-től már határozatlan időre kinevezett zongoratanárként dolgozom, azóta is ebben az intézményben tanítok.

Kazincbarcikán 1963 óta folyik zenetanítás, 1965. óta működik Állami Zeneiskola. Ebből fejlődött ki a társművészetek fokozatos bevezetésével a mai Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola. Zeneművészeti, táncművészeti, képző-és iparművészeti, szín- és bábművészeti alapismeretek tanítását végezzük intézményünkben.¹

5. ábra. A Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola jelenlegi épülete Kazincbarcikán

A tanulóközösség profilja jelenleg a teljes intézményben

művészeti ág	zeneművé- szet	táncművé- szet	képzőművé- szet	színművé- szet	összesen
tanulószám	790	380	191	59	1420
lányok	468	246	128	32	874
fiúk	322	134	63	27	546

¹ <http://www.kodalyamibarcika.hu/magunkrol.html> (hozzáférés: 2015. április 2.)

Egyéni oktatásban 790 fő, csoportos oktatásban 630 fő vesz részt, *hátrányos helyzetű 654 fő.*

A kazincbarcikai székhelyintézmény 19 telephelyen működik (18 kihelyezett vidéki tagozat), és két tagintézménye van 1-1 telephellyel. 2011-től ugyanis az ózdi és a sátoraljaújhelyi alapfokú művészeti iskolák is a tagintézményeink.

Tantestületi profil

A jól képzett szaktanárok biztosítása kiemelten fontos. A korábbi minősítések során bizonyítottuk, hogy elhivatott, sokoldalú és jól képzett tanári kar dolgozik iskolánkban.

Összesen 72 pedagógus dolgozik az intézményünkben, 47 nő és 25 férfi. A tanári átlag életkor 43,9 év.

Infrastruktúra

Az egyes művészeti ágak szerint tekintve a legtöbben, 57-en a hangszeres zenei oktatást végzik, mivel ez egyéni oktatást jelent. Ehhez kellő infrastruktúra áll rendelkezésre. 2002. óta taníthatunk a jelenlegi, felújított, korszerűbb épületben. Iskolánkban kamaraterem működik, a nagyobb hangversenyekhez pedig az épület auláját tették erre alkalmassá.

A hangszeres ellátottság Kazincbarcikán jónak mondható, a vidéki tagozatok e téren csak lassan javulnak. Zongoratanárként tantermekben zongora és pianínó is rendelkezésre áll a tanításhoz.

Saját helyzetem az intézményben

Ebben az intézményben 1994-től határozatlan idejű megbízással zongoratanárként dolgozom. Székhelyintézményünkben öten tanítjuk ezt a hangszert Kazincbarcikán. A zongoratanítás mellett a hegedű tanszakkal korrepetitorként foglalkozom. Korábban a balett tanszak korrepetitora is voltam, valamint öt évig az intézmény minőségbiztosítási csoportjában tevékenykedtem.

Céljaink

Az alapfokú művészeti oktatás célja, hogy a választott területen belül nyújtson speciális műveltségi ismereteket, és járuljon hozzá a növendékeknek a harmonikus, érzelmi-
leg gazdag, kreatív személyiség kialakításához.

Feladata, hogy megtanítsa az egyes művészeti szakterületek alapvető ismeretanyagát és technikáját.

Alapozza meg az egyes művészi kifejezőképességek kialakítását, bontakoztassa ki a tanulók fantáziáját és fejlessze improvizációs képességeit, készítse fel az átlagosnál jobb képességű növendékeket a szakirányú továbbtanulásra.

Alapozza meg, nevelje ki a művészeteket értő és élvezni tudó leendő felnőtteket.

Kollégáimmal együtt ezért dolgozunk.

Intézményünk jó kapcsolatokat ápol a város általános iskoláival és óvodáival. Iskolánkat gyakran megbízza a város különböző rendezvények szervezésével, más iskolákban ünnepi műsorok megtartásával, kiállítások zenei színesítésével.

Munkánkat segíti a Művészetekért Alapítvány, a Kazincbarcika Város és Környéke Művészetéért Egyesület, a Szülői Szervezet is.

Reflexió

Az iskolánk évtizedek alatt fejlődött Zeneiskolából többféle művészeti ágat tanító művészeti oktatási intézménnyé, ahol már nagyon sok gyermek tanul. Úgy gondolom, hogy ezek a gyermekek többségükben harmonikusabb, kiegyensúlyozottabb felnőttekké válnak a művészetek tanulása által.

A gyermekek és a szülők a különféle rendezvényeken, kiállításokon, hangversenyeken megismerkednek a társ művészeti ágakkal, és ez a színesebb világ teszik nekik. A szülők sokra értékelik ezt.

Az eltelt évtizedek alatt a növendékek közül többen sikeresen kerültek művészeti, zenei pályára. A változó tanári karban kiváló művésztanárok tanítanak.

Ugyanakkor manapság nagyon túlterhelt a gyermek, a szülő és a tanárok is. Anyagiak terén is több a probléma. Ebben a mai felgyorsult világban még nagyobb a művészetek szerepe, és fontos egy-egy ilyen iskola fennmaradása és fejlődése.

IV. A tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztése a tudás felhasználásával

Eredményesebb gyakorlásra nevelés

A gyakorlás központi témája a hangszeres tanulásnak.² Régebben ehhez a gyermekek feltételei sokkal kedvezőbbek voltak, több volt a szabadidő, a szülők is jobban ráérttek. Kérdés, mit tehetünk azért, hogy a növendékeknek a külső körülmények kedvezőtlen változása mellett legyen kedve a gyakorláshoz, és megtanuljanak gyakorolni.

A megfelelő gyakorlási módszert az órán kell elsajátítani, első osztálytól kezdve fokozatosan fejleszteni, emellett pedig a kellő motiváció és a segítő, érdeklődő szülői hozzáállás is fontos

Első osztályos növendékem Papp Lajos Zongoraiskolájából az egyszerűbb darabokat hamar megtanulta, nem voltak a gyakorlással problémák. A darabokat a következő órára megtanulta, jól eljátszotta. Általában az egyszerűbb vagy nyolcütemes daraboknak is vannak nehezebb részei, ezeket külön is gyakoroltattam vele, azután játszottam el az egész darabot. A Kakukk című darabot ő találta meg a kottában, azzal, hogy ő ezt ismeri. Elénekeltem vele, majd eljátszottam külön kézzel. Két kézzel is összejátszottuk, de a következő órán elég „döcögösen” ment. Az első négy ütemet eljátszottam vele ötször jobb kézzel, bal kézzel és két kézzel. Így gyakoroltuk ki az egész darabot, mindegyik részt külön kézzel és két kézzel is. A darab minden eljátszással jobb lett, ahogy az egyes

Kuckuck – Cuckoo – Kakukk

Allegretto

deutsch – German – német

52

Z. 14 019

6. ábra. Papp Lajos Zongora ABC-ből
(26. oldal)

² Teőke Marianne: *A zongoratanításról*, 4. kiadás, (Polifon Music Trade, ZK Bt. Budapest, 1962) 41-43 old.

részeket kigyakorolta. Ezt ő is tapasztalta és örült neki. Elmondtam neki, hogy a következő órára otthon is így kell gyakorolnia.

A helyes gyakorlást egészen a kezdetekkor kell megtanulni, mert a nagyobb osztályokban gyorsabban lehet haladni, ha a gyermek ezeket már tudja, és így hamarabb lesz önálló. Egysoros darabokat úgy tanulunk, hogy olyan tempóban játssza a gyermek, amiben mindenre tud figyelni, és a darabot hibátlanul le tudja játszani.

A kicsiknél a szülőket is bevonom a gyakorlás tanításába. Ezt a következőképpen oldom meg:

- Az órán eljátszom a darabot. Külön megnézzük a gyermekkel a nehezebb részeket, amit majd többször kell gyakorolnia. Ezeket többször lejátszatom. Elmondtam a gyermekkel is, hogyan fogja gyakorolni majd otthon, így látom, hogy értette-e, mi a feladata.
- Az óra alatti mozgásos pihenő gyakorlatot is megtanítom, hogy az otthoni gyakorlaskor is végezni tudják ezeket, mivel a kicsik kedvét ez növeli általában.
- Beírom az ellenőrzőjébe, mire kell figyelnie a gyakorlaskor. Így a szülők is megtudják nézni, mi a feladat.
- A következő órán a darabot lejátszatom, és megbeszéljük, hogy sikerült az otthoni tanulás. A szülőknek is elmondom, hogy amikor gyakorol a gyermekük, mire figyeljenek oda, például, hogy ne gyakoroljon gyorsan, egy-egy részt többször játsszon el, nem csak úgy egyben az egész darabot.

Nagyobb osztályokban ezek az elvek kiegészülnek az új technikai feladatok megtanulásával. Az új darabot úgy adom fel, hogy vagy technikailag, vagy zeneileg új feladat legyen, kicsit nehezebb, mint a növendék eddigi tudásszintjének megfelel. Ezt egy etüddel vagy technikai gyakorlattal elő lehet készíteni. Például a g-moll skálával készítjük elő technikailag a J.S. Bach g-moll Menuett lejátszását.

Amikor a szülő is jelen van az óra részén, általában bemutatom a darabot és a növendékkel is eljátszatom. Természetesen akkor játszatom el, amikor már egészen jól –majdnem készen tudja. Ilyen órák általában szereplések előtt vannak, egy sikeres szereplés növeli a gyakorlási kedvet.

A gyakorláshoz a nagyobbaknak is jó segítséget jelent néhány mozgásos pihenő beiktatása, hiszen nekik már hosszabb ideig kell naponta gyakorolniuk, fárasztóbb ez a

feladat. Megtanulják, hogy amikor kezdenek elfáradni, a néhány perces gyakorlattal újra felfrissülnek, és ezért szívesen végzik. Hatékonyabb lesz a darab kigyakorlása.

Fontosnak tartom, hogy a gyermek ráérezzen arra, akkor halad jól a darabok tanulásával, ha minden nap gyakorol. Amikor már jól ismerem a gyermeket, rögtön észreveszem, hogy gyakorolt, vagy sem. Látom, hogy a probléma oka a kellő gyakorlás hiánya vagy más.

Amikor nem gyakorol, akkor az órán sem lehet úgy tanítani. Bár többször eljátszatom vele a darabot, akkor sem úgy tudja. A többnapos gyakorlás helyett nem lehet egy óra alatt úgy megtanítani még egy kisebb darabot sem. Ezt megbeszélem a gyermekkel, és a szülőnek is beírom.

A nagyobb növendékeknél már több időt igényel az otthoni munka, ezt igyekszem fokozatosan kialakítani. Időnként ehhez az otthoni időbeosztásról is beszélgetnünk kell.

A nagyobbaknál a skála vagy az etűd választásával is próbálom segíteni, hogy jól fejlődjön a darab, a megfelelő technikai előkészítéssel könnyebb lesz szépen játszania.

Természetesen az is számít a gyakorlási kedv alakulásánál, hogy mennyire tetszik a kiválasztott mű a gyermeknek. Emellett hangverseny, verseny vagy más fellépés is lehet jó motiváció a kellő gyakorláshoz.

A növendék a gyakorlás által fokozatosan rájön, azt is megtanulja, hogyha dolgozik valamiért, annak eredménye, értéke van.

A gyakorlás megtanítása akkor jó, ha a növendék nem csak azért gyakorol, mert a tanára mondta, hanem azért mert szereti, kialakul nála ez a belső igény. Motiváció a darab megtanulása.

Amikor a növendék úgy megy haza az óráról, hogy milyen jó, most új darabot tanulhat, akkor fog gyakorolni is. A kezdetektől állandóan odafigyelve hozzá lehet és kell is így szoktatni a gyermeket a gyakorláshoz.

A növendékek egyénisége is különböző, tapasztalataim szerint erre is figyelni kell a gyakorlás tanításánál. Van olyan növendék, aki eleinte nem szeret gyakorolni, de a szülőkkel meg lehet beszélni, hogy figyeljenek rá. Így a több gyakorlásnak jó eredménye lesz, ez a külső motiváció később a gyermek sajátja lesz.

Másik növendékemet nem kellett erre külön ránevelni, mert lelkesen tanult, gyakorolt, hogy minél több darabot meg tudjon tanulni.

Ehhez fontos, hogy az órán jó hangulat legyen. Fontos, hogy észrevegye a tanár, ha a gyermek nem tud figyelni, tudjon alkalmazkodni a növendék tempójához, vegye figyelembe az élettani sajátosságokat, a gyermek fejlettségét a korához képest.

Reflexió

Tapasztalatom szerint az eredményes gyakorlásra nevelés a mai, nehezebb külső körülmények között még fontosabb feladatunk nekünk, zenetanároknak is.

Nem egyszerű elérni, hogy rendszeresen gyakoroljon a gyermek. Sokszor elég egy otthoni probléma, vagy egy új számítógépes program, és a gyermek hajlamos kihagyni az otthoni zenetanulást. Azért, hogy csak ritkán forduljon ez elő, fontos, hogy kezdettől tanítsuk a gyakorlást, vonjuk be a szülőket is, ahol lehet. Tanítsunk mozgásos pihenő gyakorlatot a gyermekeknek, hogy hatékonyan tudjanak tanulni, ne legyenek túl fáradtak. Fontosak a motivációk is a hatékony otthoni munkához. Így a jó daraválasztás, amikor tetszik is a darab, és a képességekhez is illeszkedik.

Jó, ha a gyermek egyéniségétől függően szereplési alkalmat biztosítunk. Érezze a gyermek, hogy a rendszeres munka eredményre vezet, szebben játszik, több darabot tud megtanulni.

Úgy látom, varázsszer nincsen erre, de a leírt többféle tényező alapvetően mind esélyt ad, hogy a növendékünk zongorajátéka eredményes, hatékony gyakorlással egyre szebb és jobb legyen, fejlődjön.

V. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák fejlesztése

Tanulás-módszertani összeállítás óratervekkel, kezdőtanítás a Kovács–módszer alkalmazásával

A Kovács-módszert 1998-ban, egy gödöllői továbbképzésen ismertem meg, ahol még Kovács Géza bácsi tanított bennünket.³ Később Dr Pásztor Zsuzsa tanfolyamain többször is ismerkedtem a zenei munkaképesség gondozással. Ezt követően arra is lehetőségem volt, hogy az ELTE PPK-n két évig tanuljak Dr. Pásztor Zsuzsa vezetésével. A itt tanultakat pedig évek óta alkalmazom a növendékeimnél,

A ZMG hármas feladatot tölthet be:

1. Felkészítést ad a mindenkori várható terhelésekre;
2. Védelmet nyújt a foglalkozási ártalmak ellen;
3. Kimerülés esetén segíti a munkaképesség helyreállítását az egészségzónán belül.

Ezzel a módszerrel nemcsak sok, zenész pályán előforduló problémát lehet sikeresen megoldani, hanem a kezdőtanításban, a hangszeres mozgás-előkészítéssel a technika-képzésnek és többféle tanulási készség fejlesztésének egy új módszerét jelentheti. Ennek alkalmazásával egy-egy nehezebben tanuló növendék számára is játék a zenetanulás. A fejezetben bemutatom az általam használt gyakorlatokat és néhány óratervet.

Zenei mozgások előkészítése-hangszeres előkészítő osztályban

A mozgás-előkészítés eszközeként léggömböt használunk. A léggömb puha, kontrollált mozgásra szoktat, és érzékenyíti a tapintást.⁴

1. A tapintás finomítása

Először egészen egyszerű gyakorlatokkal kezdünk. Tenyérrel kell leütni a léggömböt, puhán, és nem csapkodva.

2. A láb ügyesítése

A láb ügyesítése nagyon fontos szerepet játszik a mozgásfejlesztésben. Ilyen gyakorlatok a térdrel való „dekázás”, léggömbfeladás nyújtott lábbal, léggömbleütés talppal. A láb ügyesítése a kezet is ügyesíti.

³ Dr. Kovács Géza, Dr. Pásztor Zsuzsa: *Zenei mozgás-előkészítés hangszer nélkül* (Kovács Módszer Stúdió Budapest, 2003) 17–18 old.

⁴ Marossy Éva: *A zenei munkaképesség gondozás -Kovács módszer- felhasználása az alsófokú zongoratanításban* (Szakdolgozat, Budapest ELTE PPK, 2005) 18; 20 old.

3 A mozgáskoordináció fejlesztése

A mozgáskoordináció fejlesztésére alkalmas gyakorlatok a léggömbfelütés kézháttal, könyökkel illetve a léggömb átadása két tenyér között nyújtott karral, a léggömb leütése tenyérrel és kézháttal váltva.

4. Az ujjak önállóságának fejlesztése

Az ujjak önállóságának fejlesztésére a következő gyakorlatokat végezzük: Léggömb leütése ujjakkal. Először csak egy ujjal kell leütni a léggömböt, később, amikor már jól megy, váltott ujjakkal, fokozatosan minden ujj sorra került.

5. A kéz függetlenítésének előkészítése

A gyakorlat látszólag egyszerű: Két léggömb elütése egyszerre, majd váltva.

6. A billentés előkészítése, ujjvégérzet

A billentés előkészítését léggömbös gyakorlatokkal kezdem. Pl. Léggömb leütése ujjvégekkel, felütés körmökkel vagy felfelé fordított tenyerekkel.

Később már egyszerűbb ujjrendeket is el lehet játszani léggömbökkel. A nagyobbak már labdán is gyakorolják.

Kezdő tanításnál beépítem a zongoraóraiba ezeket a feladatokat. Így a gyermekek nem fáradnak el óra végére, és örömmel tanulnak év elejétől kezdve. A jó indítás nagyon lényeges!

Ebben az első félévben főleg léggömbös gyakorlatokat végzünk, egy kevés labdás gyakorlattal és könnyebb ugróköteles gyakorlattal kiegészítve.

A szép kéztartás mellett jó eredményt érnek el a két kéz függetlenítésében is.

Laza kar, kéz-függetlenítés, szép billentés – elsősorban az ezeket segítő mozgásokat tanuljuk.

Az a tapasztalatom, hogy nagyon szép kéztartásuk lesz a gyermekeknek, a billentésük szép, szép hangon játszanak, és gyorsan tanulnak.

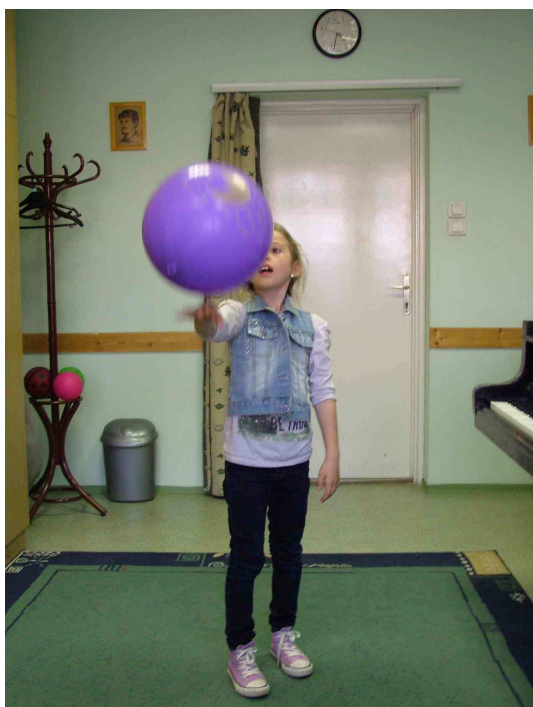
Féléves vizsgán szép kéztartással és szép tartással játszanak.

7. ábra Felkészülés a gyakorlatokhoz

8. ábra Dekázás térdrel

9. ábra Léggömb felütése kézháttal

10. ábra Léggömb leütés ujjakkal

Kezdőtanítás zenei munkaképesség gondozás alkalmazásával

Tematikus terv

Tematikus óratervnek a hangszeres előkészítő osztályosok kezdő tanítását választottam. A kezdő tanítás az egyik legnagyobb felelősséget jelenti. A hangszeres tanulásban fontos a szerepe az előkészítésnek.⁵

A hangszeres mozgás előkészítés nemcsak a fáradtságot oldja, hanem alkalmassá teszi a növendéket a szép zenei kifejezéshez a technikai feladatokban

Az első hónapok tematikája

Mozgásfejlesztő gyakorlatok a Kovács módszer felhasználásával a gyermek alkatához válogatva, minden órán többször is alkalmazva.²

Hallás gondozása
Látás gondozása
Mozgásérzékelés fejlesztése
Gyorsaság fejlesztése
Ujjak önállósága
Kézfüggetlenítés
Rotáció

A hangszer ismerete⁶

Hangjegyolvasás⁷

Papp Lajos Zongora ABC kottából: **5a, 5b, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,**

Papp Lajos Zongora ABC kottából ritmus gyakorlatok

Gyermekdalok: jobb kézzel
 bal kézzel
 váltott kézzel

Ujjgyakorlatok, legato és staccato játék

Süss fel nap
Főzzünk, főzzünk
Szólj síp szólj

⁵ Dr. Kovács Géza, Dr. Pásztor Zsuzsa *Zenei munkaképesség-gondozás az iskolában és otthon* (Kovács Módszer Stúdió, Budapest, 2004)

⁶ Teöke Marianne: *Találkozások a zongoránál*, Tanári kézikönyv (Polifon Music Trade ZK Bt. Budapest, 2000, első kiadás, 1993) 2-4. old.

⁷ Papp Lajos: *Zongora-ABC* (Editio Musica, Budapest, 1995) 5, 6, 12-14 old.

Kezdő tanítás zmg alkalmazásával, 1. óra

Időkeret	A tanuló tevékenysége	A pedagógus tevékenysége	Célok és feladatok	Módszer	Megjegyzések, kiegészítések
3 perc	<i>Előgyakorlatok:</i> 1. léggömb leütés tenyérrel 2. térddekláció 3. léggömb felütések alkarokkal	Az egyes léggömbös gyakorlatok bemutatása, a mozdulatok szükség szerinti igazítása	szabad karhasználat, a láb ügyesítése, tapintás finomítása	A billentyűk helyzete szerint tanítom az egyes hangokat, a fekete billentyűk 2-es és 3-as csoportjaként (Teöke M.)	Hagyom, hogy a növendék fedezze fel a hangszer. Van, akinél a tornával kezdem az órát, más egyből ott van a zongoránál A haladás sebessége változó a gyermekeknél, egyéniségükhöz alkalmazkodva haladunk
7 perc	<i>Zongoránál:</i> c, d, e hangok kikeresése jobb kézzel, bal kézzel, tetszés szerint	Rövid áttekintés a billentyűzetről, a fekete billentyűk 2-es csoportjához tartozó hangok tanítása	ismerkedés a klaviatúrával		
1 perc	léggömb felütés könyökkel és vállal		aktív pihenő, szabad karhasználat		
2 perc	talppal leütés, váltott kézzel leütés		láb ügyesítése		
5 perc	a többi hang kikeresése a zongorán		ismerkedés a klaviatúrával		
1 perc	karkörzés, helyben futás		pihenő		
10 perc	Süss fel nap éneklése, ritmus tapsolása tetszés szerint váltakozva, majd zongorázva	A zenei képzést, értelmezést a népdalok tanításával kezdem	előkészítés frázisálás, zenei értelmezés tanulása		Figyelje meg a gyermek, hány részből áll a népdal
1 perc	léggömb feldobás, elkapás		levezetés		

Kezdő tanítás zmg alkalmazásával 6. óra

Időkeret	A tanuló tevékenysége	A pedagógus tevékenysége	Célok és feladatok	Módszer	Megjegyzések, kiegészítések
3 perc	Léggömb leütés tenyérrel, léggömb leütés tenyérrel sarokemeléssel járás, léggömb felütés tenyérrel és kézháttal ujjakkal leütés	mozgásfejlesztő gyakorla- tok elvégztetése	kézfüggetlenítés, szabad karhasználat láb ügyesítése oktávozás előkészítése, billentésekhez ujjvégérzet	zmg	A hangjegyolvasás megtaní- tásához minden órára adok írásbeli házi feladatot az ed- dig tanult hangokból, vagy újakat a következő lecke elő- készítéséhez
12 perc	Ujjgyakorlat C-ről Papp L. ,8, 9, lejátszás után eltéve Papp L. 6, 7, ABC-s névvel olvasni és zongorázni Új lecke: módosított hangok	házi feladat kikérdezése hangjegyek tanítása			
2 perc	magastartás, lábujjhegyen járás, törzshajlítás nyusziugrás		pihenő kéz erősítése		
12 perc	Új lecke: Papp:12,15,16 ABC-s névvel énekelni, ját- szani	új anyag bemutatása, tanítá- sa			
1 perc	léggömb felütés vállal leütés tenyérrel, csuklókörzés		levezetés		

Reflexió

Ezek az órák a zongorázás kezdetekor meghatározók abban, hogy helyes testtartás, kéztartás, ujjmozgás, ujjtartás, billentés alakuljon ki a növendéknél

A gyakorlatban a zenei munkaképesség gondozást valamint Papp Lajos és Teöke Mariann kezdő tanítási módszereit együttesen alkalmazom, ami jól bevált a hangszeres előkészítésben a növendékeimnél.

A zongoránál végzett első játékok és mellette az ügyesítő gyakorlatok a kis növendékek számára nem megerőltetőek. Azt tapasztaltam, hogy a gyermekek szeretik ezt, szinte észrevétlenül, könnyedén sajátítják el az alapokat. Játéknak érzik, szívesen végzik, szívesen járnak zongoraórára. Emellett, ahogy az óratervekben feltüntetett időtartamok mutatják, összességében csak egy kis időt használunk erre az órából. Ennek érzékeltetése céljából tartalmazzák az óratervek az időráfordítást.

Aki nagyon ügyes, annak kevesebb óra alatt sikerül elsajátítania a kezdeti ismereteket. Az ilyen növendékekkel több darabot lehet megtanulni Papp Lajos Zongora ABC-jéből, és korábban el tudom kezdeni vele a Zongoraiskola I. kötetét, továbbá a Bartók Mikrokosmosz I kötetét.

Egyes gyermekeknél a ritmusgyakorlatokból több szükséges, másoknál a billentés fajtáinak elsajátítása megy lassabban. Mivel a zongoraórán egyéni foglalkozásról van szó, nem nehéz a gyermekekhez alkalmazkodnom a feladatokkal.

A zenei munkaképesség gondozás pedig jól segíti ezeket az első lépéseket a tanulásban. A zenei mozgásfejlesztéssel kapcsolatos munkám során azt tapasztaltam, hogy a mozgás-előkészítésben részesülő tanulók nagy előnyben vannak kortársaikhoz képest. A kezdők már a hangszerjáték megkezdése előtt rendelkeznek az induláshoz szükséges alapkészségekkel: Szép tartással ülnek a zongoránál, jó a kéztartásuk, szép billentéssel ütik le a hangokat.

Természetesen a hangszeres mozgás-előkészítés nem helyettesíti a gyakorlást, de alkalmazásával az eredmény megsokszorozódik.

A hangszeres előkészítőre járó növendékeknek alapvetően jól bevált az itt bemutatott tanítási módszer, amellyel könnyen alkalmazkodhatok a növendék egyéniségéhez a feladatok megfelelő adagolásával.

VI. A tanulási folyamat szervezése és irányítása

A tanulás szervezésére vonatkozó nézeteim az olvasottak alapján

A tanulás egész életünket végigkíséri. A tanulás az egész személyiség tevékenysége. Az én számomra a nevelés elve nem csak a pedagógiai célra vonatkozik, hanem a pedagógiai tevékenység egészére. A tanító jellegű, értelemre építő kiművelés mellett az érzelmekre építő, jellemformáló nevelés került előtérbe. A pedagógiában újabb kutatások, elméletek léptek érvénybe. A tanuláshoz két fő fejezete van: az „amit” és az „ahogy”. Ez az én elveim szerint nem csak a tanítani való anyag és a módszer, hanem a célt és a légkört is jelenti. Aki pedagógus, annak nem csak a kulturális eszköztudás átadása a legfontosabb, hanem a szociális képességek megtanítása is.⁸ Az is fontos, hogy adaptációképes, sokoldalú személyiséget neveljünk. Véleményem szerint fontos, hogy egy pedagógus ismerje a gyermeklélektant és az idegrendszeri sajátosságokat, és komplexen lássa a tanulást, nem csak a saját szaktárgyát. Akkor tud úgy tanítani, hogy amit tanít, annak helye lesz a növendék életében felnőttkorában is. Ezek nélkül az ismeretek nélkül a legjobb szándékkal is kárt okozhat a gyermeknek, de ha komplex látásmódja van a tanulásról, előrelátó, akkor a szaktárgyi tudás átadása mellett preventív is tud lenni, azaz számos később jelentkező pszichés és fizikai problémát meg tud előzni. Ezek főleg önértékelési problémák, vagy a teljesítménykényszerből adódó szorongás vagy agresszivitás. Ezért nagy egy tanárnak a felelőssége.

A zenetanulás is egy tanulási folyamat. Ez úgy jó, ha örömmel tanulunk. Az agy limbikus rendszere szabályozza az érzelmeket és a memóriát is.⁹ Éppen ezért fontos, hogy a gyermek szeresse a zenét, mert így a megtanult ismeretek, zenei előadásmód, zenei igény a sajátja lesz. A hangszeres tanulásban az auditív, vizuális és motorikus készségeket egyaránt fejleszteni kell. Akkor, amikor ezek a készségek már automatizálódtak, akkor lehet összekapcsolni őket. Ha a gyermek már tisztán le tud énekelni egy bonyolultabb dallamot, le tudja tapsolni a ritmust, gondolkodás nélkül megtalálja a klaviatúrán a hangokat, ismeri a vonalrendszert, és a kezeit is függetleníteni tudja, akkor lehet a további ismereteket bővíteni.

⁸ Bagdy Emőke – Telkes József: *Személyiség fejlesztő módszerek az iskolában* (Tankönyvkiadó Budapest, 1990) 13. old.

⁹ http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fegyetemi.hu%2Ffajlok%2Fbiologia%2F11%2Faz_emberi_magatartast_kialakito_tenyek.ppt&ei=X3sIVe9Gg89oto2C4AU&usg=AFQjCNGbOUiJOZCqPNVOAUKTd5TeLZCG1Q&bvm=bv.88198703,d.d2s (hozzáférés: 2015. március 17.)

Ezeket a készségeket kezdőtanításnál alakítjuk ki. Már ilyenkor is elkezdem tanítani a zenei kifejezéseket, az előadásmódot. Mikor a gyermek már megtanult egy-egy darabot, érdemes ezeket a darabokat újra elővenni, mert a zenei kifejezés mód idő közben sokat fejlődött. Növendékeim tanulását ezek szerint az elvek szerint szoktam megtervezni. A kezdőknek felmérem a készségeit, a nagyobbaknak tanév elején az aktuális tudásszintjét. Az egyszerűbb feladattal szoktam haladni a nehezebbekig. Nagyon fontos a fokozatosság elve.

Reflexió

A tapasztalatok és az olvasottak alapján úgy látom, hogy a tanulási folyamatokban az érzelmi, lelki tényezők jelentősebbek, mint ahogy azt eddig figyelembe vette a pedagógia. A művészetek terén ez még inkább így van. Ezért fontos a gyermeklélektan és az idegrendszeri sajátosságok ismerete. Amit örömmel, szívesen végzünk, az könnyebben megy, jobban megmarad az emlékezetben.

Ennek megfelelően komplex feladat a tanulás megtervezése, megszervezése.

Ezért fontos a jó hangulatú óra és a bizalmas légkör megteremtése az órán.

VII. A pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazása

A szülőkkel és gyermekekkel készített interjúk

Beszélgetés Szülőkkel

Az előkészítő vagy első osztályos növendékek, amikor hozzám kerülnek, felmértem a készségeiket, képességeiket, hogy tudjam, miben jók, és mit kell majd fejleszteni. Ezt a diagnosztizáló értékelést nagyobb növendékeknél is alkalmazom, pl. tanév elején. Ez ahhoz szükséges, hogy megtervezzem a fejlődésükhöz legjobban illő tananyagot. A szülőket is tájékoztatni szoktam erről.

Most egy előkészítő növendékem szüleivel folytatott beszélgetést mutatok be, akiknek a kislányuk 7 éves, és még év elején vagyunk. Fontos, hogy a szülőket tájékoztassam a gyermek tudásáról és előrehaladásáról, jó legyen a kommunikáció. Így az otthoni munka, a tanulás is eredményesebb. A szülőknek a következőket mondtam el:

A kislányuk egyszerűbb ritmust hibátlanul tapsol, és az egyszerűbb dallamokat tisztán vissza tudja énekelni. Most a zongorán való tájékozódást tanulja. Ezt minden órán gyakoroltatom vele, Amit fejleszteni kell, az a mozgáskészsége, az, hogy az ujjait és később majd a két kezét is függetleníteni tudja. Ezt hangszeres előkészítő tornával tanítom. Szükség van egy hangjegyfüzetre is. Ahhoz, hogy kottát olvasni megtanuljon, írásbeli feladatokat is kap otthonra. Ez nem lesz sok, de gyakorolni minden nap kell egy kicsit.

Az anyuka vállalta, hogy segíti az otthoni gyakorlást. Azóta a kislány sokat fejlődött, most már a bonyolultabb ritmust és dallamok memorizálását gyakoroltatom vele. Rendszeres a kapcsolat a szülőkkel.

Beszélgetés a gyermekkel

A növendékeimet szintén tájékoztatom arról, hogy mit kell megtanulniuk. Ehhez fontosak a beszélgetések, hogy jól ismerjem őket, hogy tudjam, milyen dallamokat és mennyit lehet nekik feladni úgy, hogy ne terheljem túlzottan le őket.

Egy negyedik osztályos növendék az előző félévben került hozzám, eddig másik városban lakott és tanult. Ezzel a növendékemmel megbeszéltük az eddigi munkáját.

Erre a félévre négyest adtam neked, én úgy gondolom, hogy ez reális. Meghallgatom a te véleményedet is. A gyermek azt válaszolta, hogy ez szerinte is jó, neki is ez a véleménye. Azért adtam neked négyest, mert tudom, hogy többet is tudnál, és motiválni

szeretnék vele. Azt látom, hogy igyekszel, de a frazeálást, az ujjrendet, a ritmust pontosan meg kell tanulni, és azt szeretném, ha nem csak azért tanulnád meg, mert én mondom, hanem azért, mert neked is lesz erre igényed. Érezned kell, hogy mennyivel szebb lesz ez által az előadásodban a darab. Persze ehhez több gyakorlás szükséges.

A gyermek azt válaszolta, hogy igyekezni fog, mert ő is úgy érzi, hogy jó lenne, ha még szebben sikerülne megtanulni a darabot.

Azóta a növendék már precízebben zongorázik, sokat fejlődött.

Az értékelés az egyik legfontosabb része a pedagógiai folyamatoknak. Nemcsak motiválunk vele, hanem személyiséget is fejlesztünk.¹⁰ A gyermeket meg lehet tanítani ezzel a helyes önértékelésre. Minden növendéket máshogy kell értékelni. Jól kell ismer-
ni ahhoz, hogy az értékeléssel motiválni is tudjam. Azzal kezdem, ami pozitív, a mi tetszik a játékában. A művészi értelmezést, a zenei ízlést ezzel alakítom. A hangszeres tanításban a formáló, segítő értékelés a leggyakoribb. Amennyiben osztályzat van, szövegesen is mindig elmondom, hogy miért azt a jegyet adtam, és a növendék véleményét is meghallgatom.

A gyakorlást is az értékelés segítségével tanítja meg a pedagógus.

Fontos az óráknak a jó hangulata. Nem verbális kommunikáció is az értékelés. Fontos a gyermek ismerete és megértése. Fejlesztjük a ránk bízott gyermek képességeit, tehetségét, megtanítjuk jól játszani. Ugyanakkor erősödik a koncentráló képessége, ami az egyéb tárgyak tanulását is hatékonyabbá teszi, segíti. A személyiségét pedig tisztábbá, finomabbá, becsületesebbé is formálja a zenei nevelés.

Reflexió

Amint a riportok is mutatják, az értékelés szerepe kiemelt a tanítás során. A két beszélgetés erre mutatott rá. Az értékelés folyamata a következő:

Megfigyelem, különösen a kezdőknél, illetve új növendéknél, hogy milyen készségeket kell fejleszteni (auditív, vizuális, motorikus). Ez a diagnosztikus értékelés nagy-

¹⁰ Hunyady Györgyné - M. Nádasi Mária: *Osztályozás? Szöveges értékelés?* (Dinasztia Tankönyvkiadó Budapest, 2014) 40-43 oldalak

ban segít abban, hogy a növendéket megismerjem, és ő megkapja a fejlődéséhez szükséges támogatást.

Az órai teljesítményt szóban értékelem, a pozitívumokkal kezdem, és csak utána mondom el, hogy mit kell javítani. Megmutatom, eljátszom a javítandó részt úgy, ahogy neki is kellene játszania.

A szöveges értékelést minden órán alkalmazom, akkor is, amikor a darab eljátszása után értékelek, vagy mondok véleményt, és akkor is, amikor nem játszatom el egyben, hanem egy-egy részt gyakoroltatok ki. Ezt a formáló-segítő értékelést alkalmazom leggyakrabban, véleményem szerint így tanul a gyermek legtöbbet az órán.

Ha a növendék jól halad a darab tanulásával, hamarabb megtanulja, ha van lehetősége a darabbal hangversenyen szerepelni. A hangverseny-szereplés is egyfajta jutalom. A hangverseny-szereplésekre egy ötöst adok. A vizsgák és a szereplések után sem maradhat el a szóbeli értékelés. Kicsiknek apró jutalmat, pl. kis matricákat adok.

Az érdemjegyeket szóban is meg szoktam indokolni. Rövid írásos értékelést adok az ellenőrző füzetbe.

Szereplések értékelésekor is jellemző a szöveges értékelés szóban, mert a szereplésekből nagyon sokat lehet tanulni, ez más szituáció, mint amikor az órán játssza el a darabot. A gyermekek nem mindig tudják felmérni, hogy hogyan tudták megoldani a feladatot. Azzal tisztában vannak, hogy a „szöveget” hibátlanul eljátszották, de a zenei megoldások szöveges értékelése nélkülözhetetlen a növendék fejlődése szempontjából.

Fontos, hogy a növendékem teljesítményét leginkább a saját korábbi teljesítményéhez viszonyítom.

A tantárgyi követelmények és a gyermek alkata, egyénisége alapján a tervezett fél-éves, éves anyagot egyénre szabottan állítom össze.

Mindenképpen fontosnak tartom, hogy a növendékeim ismerjék az elvárásokat. Év elején megbeszélem velük, hogy milyen darabokat kell megtanulni a tanévben. Igyekszem a darabválasztással a növendék életkori sajátosságaihoz, képességéhez, terhelhetőségéhez igazodni. Az ellenőrzőjükbe minden órán beírom a feladatokat, azt is, hogy hogyan gyakoroljanak, mire ügyeljenek. Szóban is elmondom, és visszakérdezem, hogy tudjam, mennyire értették meg a feladatot.

VIII. Szakmai együttműködés és kommunikáció

Gyermekekkel, szülőkkel való kapcsolat intézményi bemutatása

1. Fogadási óra során

A hangszeres órák egyéni, zártkörű órák, általában csak a tanár és a növendék van bent. A szülő az órák hangulatáról közvetve kap információt. Ha a gyermek jó kedvvel megy haza az óráról, kedve van gyakorolni, vagy éppen abba sem akarja hagyni a gyakorlást, az sok mindent elmond, de szükség van a szülőkkel való kommunikációra is. A szülőnek is fontos a pedagógus véleménye, a gyermek szorgalmának és tehetségének tanári megítélése.

A másik fontos dolog, hogy a tanár is tájékozódhat a szülő véleménye alapján, pl. a gyermeknek mi okoz problémát, és hogy ezt hogyan oldja meg. A szülőket akkor is tájékoztatom a gyermek előmeneteléről, ha nincsen különösebb gond vele.. Mindig a dicsérettel kezdem, és ha valamit nehezebben tanul meg a gyermek, azt is úgy mondom el, hogy a kritika ne legyen bántó, hanem inkább segítség legyen a szülőnek. Én is elvárom, hogy a munkámmal kapcsolatos problémáját elmondja a szülő, akkor is, ha néha negatív a kritika. Például az egyik jó képességű növendékemnek nehéz darabokat választottam, azért, hogy versenyen indíthassam. Az órán az látszott, hogy rendesen gyakorol a gyermek. A szülő fogadóórán megkeresett, és megkért rá, hogy egyszerűbb darabokat válasszak a gyermeknek, mert ez így neki nagyon sok, nem győzi a gyakorlást. Elfogadtam a szülő kérését, egyszerűbb darabokat választottam, és ezután a kislány az egyik legjobb növendékem lett.

Minden problémát meg lehet beszélni, akkor is, ha ez pl. a közismereti iskolában van, mert ha ismerem a növendékemet, akkor empátikusabban tudom tanítani.

2. Hangversenyek

A vizsgán kívül a tanszaki hangversenyeken, növendékhangversenyeken tudja a gyermek megmutatni, mit tanult az órán. Éppen ezért fontos, hogy sikeres legyen a szereplés. Tanszaki hangversenyeken általában a vizsgák vagy a növendékhangversenyek előtt szoktam játszatni a növendéket. El is mondom a szülőknek, hogy az első nyilvános szereplés még nem biztos, hogy úgy sikerül, ahogy kellene. Éppen azért vannak ezek a kisebb körben történő fellépések, hogy kiderüljön, mit kell még gyakorolni a vizsgára vagy növendékhangversenyre.

A tanszaki hangversenyek előtt egyeztetni szoktam a szülőkkel, hogy mikor lenne jó, mikor tudnak eljönni. Általában más hangszeres kollégával közösen szoktuk megrendezni. Ez azért is jó, mert így nem olyan egyoldalú a hangverseny. Én a cselló – gitár – hegedű tanszakkal rendeztem ilyen hangversenyt a vizsgák előtt. Ezek nagyon hangulatosak voltak, felváltva játszottak a zongorista, vonós és gitáros növendékek. Osztály szerint írtuk meg a műsort, felváltva konferáltuk a növendékeinket. Régebben a szülőknek több ideje volt, egyszerűbb volt megrendezni egy ilyen hangversenyt.

Akkor, amikor csak a zongoristák játszottak, kézzel írtam meg a meghívókat. Ez általában nagyon tetszett nekik. Egy ilyen hangverseny arra is motiválja a növendékeket, hogy hamarabb megtanulják a darabokat. Egy tanszaki hangversenyen több darabot is el lehet játszani. A szülőkkel és a gyermekekkel itt a tanszaki fellépéskor közvetlen kapcsolat alakul ki, sokmindent meg lehet beszélni.

A növendék hangversenyek időpontját az iskola tűzi ki. Ilyenkor egy-két növendék léphet fel tanáronként. Olyan növendéket választok ezekre a fellépésekre, akinek már kész, az előadásra érett a darabja. Esetleg már valahol régebben előadta, és most újból átismételve, tovább fejlődik a darab, a növendék pedig ezáltal nagyobb biztonsággal tudja előadni a sokkal nagyobb közönség előtt.

KARÁCSONYI HANGVERSENY
2007. december 19. szerda 18,00 óra

1. Négy karácsonyi dallam
Előadja: csengétyű – zenekar
Tanár: Vallási Zsolt
2. Karácsonyi kifestés
Előadja: színjátszó tanszak növendékei
Tanár: Kun Boglárka – furulya
Gyenes Klára
Kerekes Gábor
3. Vivaldi: Tél (Orbán György négykézes feldolgozása)
Előadja: Szabonya Péter – zongora
Szabonya Róka – zongora
Tanár: Papp Ágnes
4. A. Vivaldi: 8-műs kettőse II., III. tételek
Előadja: Kerekes Gábor – fagott
Kis-Pál Ágnes – zongora
Szilágyi Csaba – harsona
5. Marossy Éva: Karácsonyi dal
Előadja: Becze Veronika – zongora
Marossy Éva – zongora
Tanár: Marossy Éva
6. Couperin: Pièces en Concert IV. tétel Plainte
Előadja: Svéd Fanni Virág – gordonka
Bukovinai Péter – gordonka
Marossy Éva – zongora
Tanár: Bukovinai Péter
7. Mozart: Ave verum
Előadja: Sándor Zsófia – fuvola
Harasztó Anna – fuvola
Bartók Róka – fuvola
Török Marcell – fuvola
Tanár: Apró László

8. Coulli: Pastorál
Szababanda
Stille Nacht
Előadja: vonósszeker
Tanár: vonós tanszak tanárai
9. Buonocini: Aria
Előadja: Boros Zita
Tanár: vonósszeker
vonós tanszak tanárai
10. Kodály Zoltán: Intermezzo a Hány János daljátékából
Előadja: fúvósgyűjtés
néptánc tanszak növendékei
Tanár: Kerekes Gábor
Csomós László
11. Betlehemes – Kodály Zoltán gyűjtése
Előadja: néptánc tanszak növendékei
Tanár: néptánc tanszak tanárai
12. Karácsonyi betlehemes énekek – Kodály Zoltán gyűjtése
Előadja: Fényes Zita
Hádi Klára
Molnár Melinda
Orbán Zita
Szilágyi Iládkó
13. Kodály Zoltán: Ave Maria
Bartók Béla: Bohongás
Előadja: tanári kamarakörös
Tanár: Tóth Ferencné
14. Kodály Zoltán: Karácsonyi pásztortánc
Előadja: szoffics csoportok
tanári kamarakörös
Tanár: Pál-László Katalin
Tóth Ferencné

11. ábra Karácsonyi hangverseny meghívó

A mi iskolánkban nemcsak tanári- és növendékhangversenyek vannak, hanem van olyan koncert is, ahol a tanár és a növendék is játszik. Karácsonyi hangversenyeken a képzőművész szakos növendékek munkáiból karácsonyi vásár is van. Ilyenkor különleges a hangulat. Farsangi hangversenyen pedig jelmezbe lehet öltözni, és úgy eljátszani a darabot.

Reflexió

A fogadóórán meg lehet beszélni a legkényesebb kérdéseket is, a tanár és a szülő között. Ez az együttműködés átsegítheti a gyermeket a fejlődés akadályain, amint azt a példám is megmutatta. Igyekszem a szülőkkel a jó kapcsolat kialakítására, és rugalmasan, időben is alkalmazkodva kezelni a személyes találkozásokat.

A hangversenyek is jó lehetőséget adnak, további kommunikációs lehetőséget teremtenek a szülők, tanárok, gyermekek közösségének a legkülönbélebb megbeszélésekre. Kötetlenebb találkozási alkalmak is egyben.

Mindegyik hangversenynek megvan a maga szerepe, ahogy azt az előzőkben bemutattam. A tanszaki kötetlenebb, nem izgul annyira, de itt is megmutatja tudását a növendék. A szülő pedig képet kap arról, hogy fejlődik a gyermeke.

A növendékhangversenyre igyekszem biztos tudással szerepeltetni a gyermeket. Lehetőség szerint előtte többször is szerepeltetem, esetleg egy kollégám is meghallgatja.

A karácsony és a farsang pedig a közös ünneplés, vidámság kötetlen alkalmaival segíti a jó kapcsolatokat az iskola és a család között.

IX. Önművelődés, elkötelezettség a szakmai fejlődésre

Szakkikk összegzése, értékelése a Parlando folyóiratból

A B tagozatos növendék tanítása, amely a zenei pályára készíti fel az arra alkalmas növendékeket, nagy feladat tanárnak és növendéknek egyaránt. A tanárnak nemcsak szakmai feladat, hanem sok idő is, mert a heti két normál óra nem elég egy B tagozatos növendék felkészítésére.

Ebben a témában választottam a Parlando folyóirat 2005. évi 1. számából Dr Pásztor Zsuzsa írását. A cikk címe: B-tagozatos növendékek fizikai felkészítése.¹¹

(Dr Pásztor Zsuzsa a tanárom volta z ELTE-n, Nála diplomáztam)

Az írás először részletesen bemutatja, hogy mi az oka a B-tagozatos gyermekek túlterhelésének, és arra a következtetésre jut, hogy az egészségmegőrzés érdekében újítás kellene a zenepedagógia területén.

A számos szakmai feltétel mellett –a rátermettség reális megítélése, az igényes tanítás, a megfelelő gyakorlás, a jó hangszer, a családi háttér- ehhez a pályához fontos a jó fizikum és az idegrendszeri alkalmasság. Ahhoz, hogy ez ne a véletlenül múltjék, hozzáértő fizikai gondozás szükséges.

A cikkben röviden olvashatunk a 20. század eleji próbálkozásokról, edzési módokról is. Ezek a módszerek még nem speciálisan a zenészek sajátos terhelési viszonyait vették figyelembe.

Így jutunk el Dr Kovács Géza tanár úr módszeréhez, a zenei munkaképesség gondozáshoz, amely már kifejezetten zenészek számára lett kidolgozva, a 20 század második felében.

A cikk szerzője avatott szakembere a módszernek, és elsősorban a B-tagozatosok számára szóló alkalmazásával ismertet meg bennünket ebben az írásában.

Megnevezi a ZMG mint edzésmódszer által betöltött hármas feladatot:

1. Felkészítés a várható terhelésekre (pl. gyakorlási állóképességre)
2. Védelem a foglalkozási ártalmak ellen
3. Megerőltetés esetén segíti a munkaképesség helyreállítását az egészségzónán belül.

¹¹ Dr. Pásztor Zsuzsa: *B-tagozatos növendékek fizikai felkészítése* (Parlando, 2005/1) 2-9 old.

A cikk részletesen elemzi az elfáradási folyamatot, ami huzamos esetben a vegetatív labilitáshoz, állandósult stressz állapothoz vezet. A feladat, hogy olyan megfelelő mozgást találjunk, ami nem igényel sok időt, és folyamatosan a szervezetünk kedvező működését biztosítja.

Megismertet a hangszeres óra kezdetén a rövid bemelegítés felépítésével és erre alkalmas öt mozgásgyakorlatot ismertet ábrákkal, részletes szöveges leírással, majd a mozgáspihenők gyakorlatait mutatja be. Ez utóbbi munkamódszer, ahol a mozgás és a muzsikálás váltakozik, a szemléletes szendvics szerkezet nevet kapta. A gyakorlatok egyszerűek, kevés időt igényelnek, és bárki el tudja végezni. A tanár beírhatja a lecke-könyvbe.

Például a bemelegítési gyakorlatsor felépítése és hatása az alábbi:

- Könnyű karmozgás	keringés, légzés javítása;
- Könnyű lábmozgás	izomcsoport, idegpálya, idegközpont serkentése;
- Könnyű törzsmozgás	gerinc, tartákszabályozás;
- Nehezebb láb, törzsmozgások	fokozott serkentő hatású;
- Nyakmozgás	lazítás.

A továbbiakban röviden szó van még a szereplés előtti léggömbös előkészítésről, ami a lámpalázat mérsékli, valamint a zenetanár munkaképesség gondozásáról. Tanár és növendéke együtt is végezheti a mozgásos pihenő gyakorlatait.

A cikk legvégén lévő irodalomjegyzékben mozgás példatárat is találhatunk

Reflexió

A cikk alapvetően a ZMG módszerének a B-tagozatos növendékeknél való alkalmazásáról szól igen szemléletesen, konkrét gyakorlatsorokkal, és alaposan kielemezve, hogy hogyan hatnak ezek mozgásos pihenők, illetve a bemelegítés. Órán és otthoni gyakorlásnál egyaránt használható egyszerű mozgásokat ír le.

Ezt a módszert a saját óráimon magam is alkalmazom, mert valóban jó hatású.. A gyakorlatokat a növendék alkatához és állapotához igazítom. A gyakorlatok egy-egy

technikai feladat előkészítését is szolgálják. Például a szabad karhasználathoz léggömbös gyakorlatot szoktam feladni. Léggömb felütés könyökkel, vagy leütés tenyérrel. a lábat ügyesítő gyakorlatok, pl. a térdel való dekázás léggömbbel vagy labdával nem csak a szövetek tápanyag-forgalmát állítják helyre, hanem a kezét is ügyesítik. Akkord játékhöz labda leütést végeztek a darabban szereplő akkordok ujjrendjével.

A versenyekre való felkészítésnél is hasznos a módszer. A versenyre való felkészülés mindenképpen többletmunka, de ez a növendéknek nem lehet megterhelő. Megbeszéljük a növendék napirendjét, azt, hogy az otthoni gyakorlást hogyan tervezze meg, felírom a gyakorlatokat és meg is tanítom.¹² A tanár ilyenkor többször gyakorol a növendékével.

Az órán a korábban tanult, ismert gyakorlatokat, és saját összeállítású gyakorlatsort is végeztek. A már feladott mozgásos pihenők maximum öt gyakorlatból állnak:

1. Váll- és könyökkörzés hátra (5×)
2. Sarokemeléssel járás (10 lépés)
3. Törzsfordítás jobbra és balra (5×)
4. Helybenfutás (10 lépés)
5. Bólintás előre – hátra (5×)

Általában a növendékek torna után sokkal szebb hangon, szebb billentéssel és hibátlanul szokták a darabot eljátszani. Nem érdemes fáradtan játszani a darabokat, hiszen a néhány perces mozgásokkal, pihenőkkel jobb fizikális állapot érhető el, így sokkal hatásosabb lesz a gyakorlás vagy az órai munka.

Dr. Pásztor Zsuzsa további fontos dolgokra is felhívja a figyelmet. Így a lámpaláz mérséklésének lehetőségére a léggömbös bemelegítéssel, továbbá arra, hogy a zenetanár munkaképesség-gondozása ugyancsak fontos. Akár együtt is végezhetjük a mozgásos pihenő gyakorlatait az órán.

¹² Dr. Pásztor Zsuzsa: *Munkaképesség gondozás zeneiskolás növendékeknek* (Kovács Módszer Stúdió, Budapest, 2004) 5. oldal

Irodalomjegyzék

- Bagdy Emőke – Telkes József: *Személyiség fejlesztő módszerek az iskolában* (Tankönyvkiadó, Budapest, 1990) ISBN
- Hunyady Györgyné - M. Nádasi Mária: *Osztályozás? Szöveges értékelés?* (Dinasztia Tankönyvkiadó Budapest, 2004) ISBN 963 6573 80 8
- Dr. Kovács Géza, Dr. Pásztor Zsuzsa: *Zenei mozgás-előkészítés hangszer nélkül* (Kovács Módszer Stúdió, Budapest, 2003)
- Dr. Kovács Géza, Dr. Pásztor Zsuzsa: *Zenei munkaképesség-gondozás az iskolában és otthon* (Kovács Módszer Stúdió, Budapest, 2004)
- Marossy Éva: *A zenei munkaképesség gondozás -Kovács módszer- felhasználása az alsófokú zongoratanításban* (Szakdolgozat, Budapest ELTE PPK, 2005)
- Dr. Pásztor Zsuzsa: *B-tagozatos növendékek fizikai felkészítése* (Parlando, 2005/1)
- Dr. Pásztor Zsuzsa: *Munkaképesség gondozás zeneiskolás növendékeknek* (Kovács Módszer Stúdió, Budapest, 2004)
- Papp Lajos: *Zongora-ABC*. (Editio Musica, Budapest, 1995)
- Teőke Marianne: *A zongoratanításról*, 4. kiadás, (Polifon Music Trade ZK Bt. Budapest, 1962) ISBN 6600177963
- Teőke Marianne: *Találkozások a zongoránál*, Tanári kézikönyv, (Polifon Music Trade ZK Bt. Budapest, 2000, első kiadás, 1993) ISBN 6300179540

Internetes források

- <http://www.kodalyamibarcika.hu/magunkrol.html> (hozzáférés: 2015. április 2.)
- http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fegytemi.hu%2Ffajlok%2Fbiologia%2F11%2Faz_emberi_magatartast_kialakito_tenyezok.ppt&ei=X3sIVe9Gg89oto2C4AU&usg=AFQjCNGbOUiJOZCqPNVOAUKTd5TeLZCG1Q&bvm=bv.88198703,d.d2s (hozzáférés: 2015. március 17.)

EREDETISÉGI NYILATKOZAT

Alulírott **Marossy Mária Éva**

Neptun-kód: **IN3ZCF**

a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetének végzős hallgatója ezennel büntetőjogi és fegyelmi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy

PORTFÓLIO

című szakdolgozatom saját, önálló munkám; az abban hivatkozott szakirodalom felhasználása a forráskezelés szabályai szerint történt.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozat esetén plágiumnak számít:

- szószerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Alulírott kijelentem, hogy a plágium fogalmát megismertem, és tudomásul veszem, hogy plágium esetén szakdolgozatom visszautasításra kerül.

Kijelentem továbbá, hogy szakdolgozatom nyomtatott és CD-n példányai szövegükben, tartalmukban megegyeznek.

Miskolc, 2015. .év április.hó 16. nap

.....
hallgató